

Svea hovrätt

Mark- och miljööverdomstolen

M 9802-25

Strömbergs Grus AB – Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till täktverksamhet m.m.

Som ombud för Strömbergs Grus AB (bolaget) får jag återkomma med att utveckla bolagets talan samt ange skäl för prövningstillstånd enligt följande.

Bolaget vidhåller sin ansökan vid mark- och miljödomstolen och får ytterligare utveckla denna.

1 Mark- och miljödomstolens dom

Domstolen anger sammanfattningsvis att syftet med bergtäkten är att förse olika bygg- och anläggningsprojekt inom området i och runt Fristad och Borås med krossat bergmaterial till obundna bärlager i exempelvis vägar, husgrunder och gårdsplaner. Materialet kommer vidare att minska användningen av naturgrus. Domstolen anger att det finns fyra täkter med gällande tillstånd samt två anmälda verksamheter som bedriver kross av losstaget berg. Alla verksamheten har kort avstånd till närliggande stora trafikleder samt anläggningsarbeten runt Fristadsområdet. Domstolen menar att sökanden inte med tillräcklig tydlighet har visat att det, sett till området norr om Borås, och med hänsyn taget till bergmaterialets kvalitet, finns ett behov av bergmaterial från den aktuella täkten.

Domstolen anger vidare att sökandens lokaliseringsutredning avgränsats till ett för snävt område. Transportavståndet är en omständighet som måste beaktas vid tillståndsprövningen men borde då i vart fall ha räknats inom en radie från Borås, eller lämplig plats norr om Borås omfattande alla väderstreck. Det har vidare inte varit möjligt att jämföra olika lokaliseringsalternativ med hänsyn till miljö- och hälsoeffekter.

2 Grunder

Domstolen har varken delat bolagets uppfattning om att det föreligger ett behov av verksamheten eller att lokaliseringsutredningen är i tillräcklig omfattning. I detta sammanhang måste det påpekas att länsstyrelsen har tillstyrkt verksamheten och menar att denna kan tillåtas, med vissa skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Bara den omständigheten talar för att målet ska tas upp till prövning i Mark- och miljööverdomstolen.

2.1 Rättslig utgångspunkt

Den som avser att bedriva en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begräsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön, enligt 2 kap. 3 § miljöbalken. En verksamhetsutövare ska vidare hushålla med naturresurser och energi enligt 2 kap. 5 § miljöbalken.

Frågan om resurshushållning ska beaktas vid prövningen av en ansökan om tillstånd att bedriva bergtäktverksamhet och ansökan kan avslås om behovet kan tillgodoses med material från en annan täkt. Det är upp till verksamhetsutövaren att visa att det är förenligt med god hushållning att utvinna materialet (prop. 2008/09:144 s 12 f.).

Ett mark- eller vattenområde ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov, enligt 3 kap. 1 § miljöbalken. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Slutligen ska för en verksamhet som tar mark- eller vattenområde i anspråk väljas en plats som är mest lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön, enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

2.2 Behovsutredningen

Bedömningen om det föreligger ett behov av materialet kan grunda sig på flera aspekter. I förevarande fall har bolaget verksamhet i fyra täkter i de västra och centrala delarna av västra Götaland. Bolaget har således mycket god kännedom om den regionala, men framför allt den lokala, marknaden för bergmaterial och vilken efterfrågan som råder och kommer att råda. Det är närmast självklart att bolaget inte har ett intresse av att göra de omfattande investeringar som verksamheten innebär, om det inte finns en avsättning för materialet. Bolagets uppfattning är att det föreligger en stor efterfrågan på bergmaterial, en efterfrågan som funnits under många år.

SGU har information om vilket behov av bergmaterial som föreligger ur ett nationellt och till viss del även regionalt perspektiv. Det bör dock beaktas att uppgifterna är generella och det kan finnas stora skillnader inom regionerna utifrån befolkningsprognoser och större infrastrukturprojekt. Det kan dock konstateras att SGU bedömer att behovet i regionen kommer att öka med upp till 20 % till 2040. I och

med att SGUs bedömning är generell beaktas inte aspekter som bergkvalitet, transportavstånd och andra miljöaspekter närmare i bedömningen.

Det måste även beaktas att det ur konkurrenshänseende kan vara nödvändigt att det föreligger en viss tillgång (enligt gällande täktillstånd) som överstiger efterfrågan. I annat fall råder det ingen fri marknad.

Bolaget har redogjort för behovet av verksamheten vid den skriftliga handläggningen i domstolen och utvecklade detta närmare vid huvudförhandlingen. Domstolen har i domskälen mycket kort bedömt bolagets utredning men det är uppenbart att domstolen inte har tagit till sig bolagets bedömning i sin helhet. Domstolen har heller inte värderat det faktum att täktillstånden för de täkter som är belägna i närområdet löper ut i närtid samt att en av dessa i stort sett har brutit ut den totala tillståndsgivna volymen.

Bolaget har sammanfattat, och i viss mån utvecklat, behovsutredningen. Denna biläggs, bilaga 1, och åberopas av bolaget. Sammanfattningsvis kan följande anges.

Av karta 1 i bilagan anges det område som bolaget bedömer är ett rimligt avsättningsområde för den ansökta verksamheten. Inom detta område finns två befintliga täkter med gällande tillstånd, se tabell 2 i utredningen. Täkten i Lycke har ett tidsbegränsat tillstånd till 2030 och täkten i Granared till 2033. Täkterna har tillstånd till ett sammanlagt årligt uttag av 75 000 ton. Av miljörapporten 2024 för Lycke framgår dock att det endast finns ca 35 000 ton brytbart material kvar innan den totala mängden enligt tillståndet är utbrutet. Med en fortsatt årlig brytning enligt tillståndet kommer den totala mängden brytbart material enligt tillståndet att vara utbrutet 2026. Detta innebär att det inom en snar framtid inte finns några tillståndsgivna täkter inom avsättningsområdet för den ansökta verksamheten i Fristad.

Av utredningen framgår att det i och i närheten av Borås kommun finns ytterligare fyra tillståndsgivna täkter. Dessa är lokaliserade söder om det bedömda avsättningsområdet, vilket innebär långa transporter genom Borås centralort med ökade luftutsläpp som konsekvens. För att nå de norra delarna av avsättningsområdet, till de områden där det i närtid inte kommer att finnas någon tillståndsgiven täktverksamhet, är det så långa avstånd att transportkostnaderna kommer att överstiga kostnaden för materialet. De långa transporterna kommer även att medföra en betydande ökad förbrukning av drivmedel, ökade luftutsläpp samt ökat buller.

Sammanfattningsvis menar bolaget att domstolen dels har förbisett att den totala mängden tillståndsgivet bergmaterial i avsättningsområdet kommer att vara utbrutet i relativ närtid, dels har överskattat möjligheten för andra tillståndsgivna täkter att leverera material inom de norra delarna av avsättningsområdet. Domstolen har vidare varken tagit tillräcklig hänsyn till de miljöeffekter som långväga

transporter av bergmaterial medför eller de ökade kostnader som detta innebär. Bolaget menar att det är visat att det föreligger ett behov av den ansökta verksamheten.

2.3 Lokalisering

I ansökningshandlingarna och i tillkommande yttranden har bolaget beskrivit den lokaliseringsutredning som utförts. Bolaget utvecklade denna närmare vid huvudförhandlingen och av domstolens korta domskäl går det inte att bedöma om domstolen tagit till sig denna i sin helhet.

Bolaget har sammanfattat, och i vissa delar utvecklat och förtydligat, de överväganden som bolaget gjorde vid val av platsen ([bilaga 1](#)). Av denna följer sammanfattningsvis.

En absolut förutsättning för att bedriva bergtäktverksamhet är att det på platsen finns tillgång till bergmaterial av rätt kvalitet för sitt ändamål. Bolagets förutsättningar har varit en plats med bergmaterial som efter krossning kan användas till bärlager. Med avsättningsområdet som utgångspunkt har bolaget undersökt lämpliga områden utifrån två större undersökningar av berg och bergkvalitet från länsstyrelsen och SGU. Redan i detta skede kan många platser undantas på grund av avsaknad av förekomst av berg och avsaknad av förekomst av berg med rätt bergkvalitet – platser som i och för sig hade varit mer lämpliga utifrån berörda motstående intressen. Själva förekomsten av en fyndighet är dock en absolut förutsättning för att kunna bedriva den ansökta verksamheten.

Därefter har fyra alternativa lokaliseringar utretts som alla har förutsättningar att leverera material till avsättningsområdet. Utifrån aspekter som avstånd till närboende, kulturmiljöintressen, förekomst av känsliga miljöer, bergkvalitet, transportavstånd och åtkomst till allmän väg.

De olika alternativen ställdes mot varandra och sammantaget bedömdes den ansökta lokaliseringen utgöra det alternativ som var mest lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

Domstolen anger att det inte har varit möjligt att jämföra alternativen med hänsyn till miljö- och hälsoeffekter. Bolaget menar att det är oklart vad domstolen menar. Domstolen verkar även bortse ifrån de skäl som ligger till grund för den valda platsen. Platsen är inte lokaliserad i närheten till naturreservat eller Natura 2000-område. Platsen omfattas visserligen av ett vattenskyddsområde men av föreskrifterna föreligger inga restriktioner mot att bedriva täktverksamhet. De utredningar som bolaget genomfört visar vidare att det inte föreligger några risker med att bedriva verksamheten inom vattenskyddsområdet. Platsen ligger i direkt anslutning en allmän väg med utmärkta utfartsmöjligheter. Även om det finns ett fåtal bostadshus i närheten, är platsen lokaliserad långt ifrån samlad bebyggelse och transporter sker på allmänna vägar och trafikutredningarna visar marginella trafikökningar.

Mot bakgrund av de alternativa lokaliseringar som bolaget jämförde med den sökta platsen, är det uppenbart att den valda platsen är lämplig för sitt ändamål.

2.4 Övriga synpunkter

Om man tar del av samtliga handlingar i målet är det tydligt att det pågått en allmän opinion mot den ansökta verksamheten och det går inte att utesluta att både den kommunala nämnden och domstolen tagit intryck av detta. Merparten av de som har ställt sig negativa till verksamheten är inte ens sakägare i miljöbalkens mening och de som är sakägare berörs endast marginellt av den ansökta verksamheten. Denna omständighet ska dock inte innebära att det ställs högre krav på lokaliseringsutredningen som bolaget menar överensstämmer med de vedertagna krav som föreligger vid en tillståndsprövning. Över lag menar bolaget att det är visat att påverkan på både allmänna och enskilda intressen är ytterst marginella. Detta bekräftas vidare av att länsstyrelsen har tillstyrkt ansökan.

2.5 Sammanfattning

Sammanfattningsvis menar bolaget det är visat att det föreligger ett behov av den ansökta verksamheten, att verksamheten är förenlig med god hushållning att utvinna bergmaterialet samt att den valda platsen dels är lämplig för sitt ändamål, dels är mest lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

3 Skäl för prövningstillstånd

Med åberopande av ovan menar bolaget att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt. Bolaget menar att domstolen inte värderat bolagets utredningar tillräckligt och kommit till fel slutsats i fråga om behov och lokalisering. Bolaget menar också att domstolen har bortsett ifrån att den valda platsen är lämplig utifrån de motstående intressen som föreligger. Bolaget menar slutligen att domstolens krav på omfattningen av behovs- och lokaliseringsutredningarna avviker från de krav som måste bedömas vara allmänt gällande vid prövning av tillstånd till bergtäktverksamhet.

Bolaget menar även att Mark- och miljööverdomstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen, eftersom det råder oklarhet kring vilka krav som måste vara uppfyllda för att ett behov ska anses föreligga.

Göteborg 2025-08-29

Erik Nordström